

Сборник съдебна практика

РЕШЕНИЕ НА СЪДА (четвърти състав)

19 май 2022 година *

„Преюдициално запитване — Съдебно сътрудничество по наказателноправни въпроси — Директива (ЕС) 2016/343 — Член 8 — Право на лицата да присъстват на съдебния процес — Информация за съдебния процес — Невъзможност да се установи местонахождението на обвиняемия въпреки положените от компетентните органи разумни усилия — Възможност за задочен процес и задочно осъждане — Член 9 — Право на нов съдебен процес или на друго средство за правна защита, което позволява ново разглеждане на делото по същество“

По дело C-569/20

с предмет преюдициално запитване, отправено на основание член 267 ДФЕС от Специализирания наказателен съд (България) с определение от 27 октомври 2020 г., постъпило в Съда на 30 октомври 2020 г., в рамките на наказателно производство срещу

IR,

при участието на

Специализирана прокуратура,

СЪДЪТ (четвърти състав),

състоящ се от: C. Lycourgos (докладчик), председател на състав, S. Rodin, J.-C. Bonichot, L. S. Rossi и O. Spineanu-Matei, съдии,

генерален адвокат: J. Richard de la Tour,

секретар: A. Calot Escobar,

предвид изложеното в писмената фаза на производството,

като има предвид становищата, представени:

– за Европейската комисия, от M. Wasmeier и Ив. Залогин, в качеството на представители,

след като изслуша заключението на генералния адвокат, представено в съдебното заседание от 13 януари 2022 г.,

* Език на производството: български.

ПОСТАНОВИ НАСТОЯЩОТО

Решение

- 1 Преюдициалното запитване се отнася до тълкуването на членове 8 и 9 от Директива (ЕС) 2016/343 на Европейския парламент и на Съвета от 9 март 2016 година относно укрепването на някои аспекти на презумпцията за невинност и на правото на лицата да присъстват на съдебния процес в наказателното производство (ОВ L 65, 2016 г., стр. 1), на член 4а от Рамково решение 2002/584/ПВР на Съвета от 13 юни 2002 година относно европейската заповед за арест и процедурите за предаване между държавите членки (ОВ L 190, 2002 г., стр. 1; Специално издание на български език, 2007 г., глава 19, том 6, стр. 3), изменено с Рамково решение 2009/299/ПВР на Съвета от 26 февруари 2009 г. (ОВ L 81, 2009 г., стр. 24) (наричано по-нататък „Рамково решение 2002/584“), както и на член 47 от Хартата на основните права на Европейския съюз (наричана по-нататък „Хартата“).
- 2 Запитването е отправено в рамките на наказателно производство, образувано срещу IR за деяния, които могат да съставляват данъчни престъпления, наказуеми с лишаване от свобода.

Правна уредба

Правото на Съюза

- 3 Съображения 9, 10, 33, 35—39, 42, 43 и 47 от Директива 2016/343 гласят:
  - „(9) Целта на настоящата директива е да се укрепи правото на справедлив съдебен процес в наказателното производство посредством установяване на общи минимални правила във връзка с някои аспекти на презумпцията за невинност и правото на лицата да присъстват на съдебния процес.
  - (10) Чрез въвеждането на общи минимални правила относно защитата на процесуалните права на заподозрените и обвиняемите настоящата директива цели да засили взаимното доверие на държавите членки в техните системи за наказателно правосъдие [...]
- [...]
- (33) Правото на справедлив съдебен процес е един от основните принципи на демократичното общество. На него се основава правото на заподозрените и обвиняемите да присъстват на съдебния процес, което следва да бъде гарантирано в целия [Европейски с]ъюз.
- [...]
- (35) Правото на заподозрените и обвиняемите да присъстват на съдебния процес не е абсолютно. При определени обстоятелства заподозреният или обвиняемият следва да може да се откаже от него изрично или мълчаливо, но по недвусмислен начин.

- (36) При определени обстоятелства решението относно вината или невинността на заподозрения или обвиняемия следва да може да бъде постановено дори и ако въпросното лице не присъства на съдебния процес. Такъв може да е случаят, когато заподозреният или обвиняемият е бил уведомен своевременно за съдебния процес и за последиците от неявяване, но въпреки това лицето не се яви. Уведомяването на заподозрения или обвиняемия за съдебния процес следва да означава призоваване на заподозрения или обвиняемия, лично или по друг начин, като на въпросното лице се предоставя официална информация относно датата и мястото на съдебния процес по начин, който му дава възможност да се осведоми за съдебния процес. Уведомяването на заподозрения или обвиняемия за последиците от неявяване, следва да означава по-специално, че лицето е било уведомено, че решението може да бъде постановено, ако не се яви на съдебния процес.
- (37) Следва да бъде възможно да се проведе съдебен процес, който да доведе до постановяването на решение относно вината или невинността и в отсъствието на заподозрения или обвиняемия, ако последният е бил информиран относно съдебния процес и е упълномощил адвокат, избран от самия него или назначен от държавата, който да го представлява на съдебния процес, и който се е явил на процеса от името на заподозрения или обвиняемия.
- (38) При разглеждане на въпроса дали начинът на предоставяне на информацията е достатъчен, за да гарантира осведомяването на лицето за съдебния процес, следва, когато е уместно, да се обръща особено внимание на усилията, които публичните органи са положили, за да информират заинтересованото лице, и на усилията, които заинтересованото лице е положило, за да получи предназначенията за него информация.
- (39) Когато държавите членки предвиждат възможността за провеждане на съдебен процес в отсъствието на заподозрения или обвиняемия, но условията за постановяване на решение в отсъствието на определен заподозрян или обвиняем не са могли да бъдат изпълнени, тъй като местонахождението на заподозрения или обвиняемия не е могло да бъде установено въпреки положените разумни усилия, например, защото лицето е избягало или се е укрило, би следвало все пак да има възможност за постановяване на решение в отсъствието на заподозрения или обвиняемия и за изпълнение на това решение. В такъв случай държавите членки следва да гарантират, че при информирането на заподозрения или обвиняемия за решението, по-специално когато лицето е задържано, то следва да бъде информирано и за възможността да обжалва решението и за правото на нов съдебен процес или друго средство за правна защита. [...]
- [...]
- (42) Държавите членки следва да гарантират, че при прилагането на настоящата директива, и по-конкретно във връзка с правото на лицата да присъстват на съдебния процес и правото на нов съдебен процес, се отчитат специалните потребности на уязвимите лица. Съгласно препоръката на Комисията от 27 ноември 2013 г. относно процесуалните гаранции за уязвими лица, които са заподозрени или обвиняеми в наказателно производство [(ОВ С 378, 2013 г., стр. 8)] за уязвими заподозрени или обвиняеми лица следва да се считат всички заподозрени или

обвиняеми лица, които не са в състояние да разбират или да участват ефективно в наказателното производство поради възрастта си, психическото или физическото си състояние или уврежданията си.

- (43) Децата са уязвими и следва да им се осигури специална степен на защита. Ето защо по отношение на някои от правата, предвидени в настоящата директива, следва да бъдат установени специални процесуални гаранции.

[...]

- (47) Настоящата директива утвърждава основните права и принципи, признати в Хартата и [Европейската конвенция за защита на правата на човека и основните свободи, подписана в Рим на 4 ноември 1950 г. (ЕКПЧ)], включително забраната на изтезанията и на нечовешкото или унижително отношение, правото на свобода и сигурност, зачитането на личния и семейния живот, правото на неприкосновеност на личността, правата на детето, интеграцията на хората с увреждания, правото на ефективни правни средства за защита и на справедлив съдебен процес, презумпцията за невиновност и правото на защита. По-конкретно, следва да се вземе предвид член 6 от [ДЕС], съгласно който Съюзът признава правата, свободите и принципите, определени в Хартата, и съгласно който основните права, както са гарантирани от ЕКПЧ и както произтичат от общите конституционни традиции на държавите членки, представляват общи принципи на правото на Съюза“.

- 4 Член 1 от тази директива е озаглавен „Предмет“ и гласи:

„С настоящата директива се установяват общи минимални правила относно:

- а) някои аспекти на презумпцията за невиновност в наказателното производство;
- б) правото на лицата да присъстват на съдебния процес в наказателното производство“.

- 5 Член 8 от тази директива е озаглавен „Право на лицата да присъстват на съдебния процес“ и предвижда:

„1. Държавите членки гарантират, че заподозрените и обвиняемите имат правото да присъстват на съдебния процес срещу тях.

2. Държавите членки могат да предвидят възможност съдебният процес, в който може да бъде постановено решение относно вината или невиновността на заподозрения или обвиняемия, да се проведе в негово отсъствие, при условие че:

- а) заподозреният или обвиняемият е бил уведомен своевременно за съдебния процес и за последиците от неговото неявяване; или
- б) заподозреният или обвиняемият, след като е бил уведомен за съдебния процес, се представлява от упълномощен да го защитава адвокат, избран от самия него или назначен от държавата.

3. Постановеното в съответствие с параграф 2 решение може да бъде изпълнено срещу заподозрения или обвиняемия.

4. Когато държавите членки допускат възможността за провеждане на съдебен процес в отсъствието на заподозрения или обвиняемия, но компетентните органи не са в състояние да изпълнят условията, предвидени в параграф 2 от настоящия член, тъй като местонахождението на заподозрения или обвиняемия не може да бъде установено въпреки положените разумни усилия, държавите членки могат да предвидят, че решението може все пак да бъде постановено и изпълнено. В такъв случай държавите членки гарантират, че при информирането на заподозрения или обвиняемия за решението, по-специално когато лицето бъде задържано, то бива информирано и за възможността да обжалва решението и за правото му на нов съдебен процес или на друго средство за правна защита, в съответствие с член 9.

[...]“.

6 Член 9 от същата директива е озаглавен „Право на нов съдебен процес“ и гласи:

„Държавите членки гарантират, че когато заподозреният или обвиняемият не е присъствал на съдебния процес срещу него и условията, предвидени в член 8, параграф 2, не са били изпълнени, засегнатото лице има право на нов процес или на друго правно средство за защита, което позволява ново разглеждане на делото по същество, включително и разглеждане на нови доказателства, и може да доведе до отмяна на първоначалното решение. В тази връзка държавите членки гарантират, че заподозреният или обвиняемият има правото да присъства, да участва ефективно в съответствие с процедурите по националното право, и да упражнява правото си на защита“.

Българското право

7 Член 55, алинея 1 от Наказателно-процесуалния кодекс (наричан по-нататък „НПК“) гласи:

„[...] Обвиняемият има следните права: [...] да участва в наказателното производство [...]“.

8 Член 94, алинеи 1 и 3 от НПК гласи:

„1) Участието на защитник в наказателното производство е задължително, когато:

[...]

8. делото се разглежда в отсъствието на обвиняемия;

[...]

3) Когато участието на защитник е задължително, съответният орган назначава за защитник адвокат“.

9 Съгласно член 247б, алинея 1 от НПК в редакцията му, приложима към датата на отправяне на преюдициалното запитване:

„[...] С връчването на обвинителния акт на подсъдимия се съобщава за насрочването на разпоредителното заседание [...], за правото му да се яви със защитник и за възможността да му бъде назначен защитник в случаите по чл. 94, ал. 1, както и че делото може да бъде разгледано и решено в негово отсъствие при условията на чл. 269“.

10 Член 269 от НПК предвижда:

„1) По дела с обвинение за тежко престъпление присъствието на подсъдимия в съдебно заседание е задължително.

[...]

3) Когато това няма да попречи за разкриване на обективната истина, делото може да бъде разгледано в отсъствие на подсъдимия, ако:

1. не е намерен на посочения от него адрес или е променил същия, без да уведоми съответния орган;

2. местоживеенето му в страната не е известно и след щателно издирване не е установено;

[...]“.

11 Съгласно член 423, алинея 1 от НПК в редакцията му, приложима към датата на отправяне на преюдициалното запитване:

„[...] В шестмесечен срок от узнаване на влязлата в сила присъда или от фактическото предаване от друга държава на Република България задочно осъденият може да направи искане за възобновяване на наказателното дело поради неучастието му в наказателното производство. Искането се уважава, освен ако осъденият след предявяване на обвинението в досъдебното производство се е укрil, поради което процедурата по чл. 247б, ал. 1 не може да бъде изпълнена или след като е изпълнена, не се е явил в съдебно заседание без уважителна причина“.

12 Член 425, алинея 1, точка 1 от НПК гласи следното:

„Когато намери искането за възобновяване за основателно, съдът може да отмени присъдата[...] и да върне делото за ново разглеждане, като посочи стадия, от който трябва да започне новото разглеждане на делото“.

Спорът в главното производство и преюдициалните въпроси

13 Специализираната прокуратура (България) е образувала наказателно производство срещу IR по обвинение за участие в организирана престъпна група с цел извършване на престъпления против митническия режим, за които се предвижда наказание лишаване от свобода.

14 Първоначално повдигнатото обвинение е било връчено лично на IR.

15 При това връчване IR посочил адрес, на който можело да бъде открит. Той обаче не бил намерен на този адрес към момента на започване на съдебната фаза на наказателното производство, по-конкретно при опитите на запитващата юрисдикция, Специализирания наказателен съд (България), да го призове за съдебното заседание. Тази юрисдикция назначила служебен адвокат, който обаче не е влизал във връзка с IR.

- 16 Тъй като обвинителният акт по връченото на IR обвинение бил нередовен, той е обявен за недействителен и съответно производството срещу IR е прекратено. След изготвянето на нов обвинителен акт производството е възобновено. Във връзка с това IR отново е издирван, включително чрез негови родственици, стари работодатели и мобилни оператори, без обаче да бъде намерен.
- 17 Въз основа на това запитващата юрисдикция стига до извода, че IR се е укрил. Посочената юрисдикция счита, че при тези обстоятелства делото трябва да се разгледа и реши в отсъствието на IR. Тя обаче иска да установи дали подобно положение попада в обхвата на член 8, параграф 2 или на хипотезата по член 8, параграф 4 от Директива 2016/343. Според нея е важно този въпрос да бъде разрешен, тъй като наказателният съд, който постановява задочно решение, трябва да посочи какъв вид задочно производство се провежда, така че засегнатото лице да бъде надлежно информирано за процесуалните гаранции, по-специално що се отнася до правните средства за защита, с които разполага в съответствие с разпоредбата на Директива 2016/343, до която по същество се отнася въпросното производство.
- 18 Налице е обаче неяснота относно процесуалните гаранции, които следва да ползва обвиняемият в случай като разглеждания по делото пред запитващата юрисдикция, когато това лице, след като му е връчено първоначалното обвинение и преди да започне съдебната фаза на наказателното производство, се е укрило. Освен това запитващата юрисдикция посочва, че не е изключено IR да бъде намерен и арестуван на територията на друга държава членка и предаден на българските органи на основание на европейска заповед за арест. Ето защо според нея е необходимо тълкуване не само на Директива 2016/343, но и на Рамково решение 2002/584.
- 19 При тези обстоятелства Специализираният наказателен съд решава да спре производството по делото и да постави на Съда следните преюдициални въпроси:
- „1) Чл. 8 ал.2 б. „б“ вр. съобр. 36-39 от Директива [2016/343] и чл. 4а ал.1 б. „б“ вр. съобр. 7-10 от [Рамково решение 2002/584] следва ли да се тълкуват като обхващащи случая, при който подсъдимият е бил уведомен за повдигнатото против него обвинение, в неговия първоначален вариант и след това поради укриването си обективно не може да бъде уведомен за съдебния процес, като е защитаван от служебно определен адвокат, с когото не поддържа никаква връзка?
- 2) При отрицателен отговор:
- Съответна ли е на чл. 9 вр. чл. 8 ал. 4 изр. 2 от Директива [2016/343] и на чл. 4а ал. 3 вр. ал. 1 б. „г“ от [Рамково решение 2002/584] национална правна уредба (чл. 423 ал.1 и ал.5 НПК), съобразно която не се предвижда правна защита срещу задочно извършени следствени действия и срещу задочно осъждане, ако подсъдимият, след като е бил уведомен за първоначалния вариант на обвинението, се е укрил и поради това не е можел да бъде уведомен за датата и мястото на съдебното заседание и за последиците от неявяването си?
- 3) При отрицателен отговор:
- Нормата на чл. 9 от Директива [2016/343] вр. чл. 47 от Хартата има ли директен ефект?“.

По преюдициалните въпроси

По допустимостта

- 20 Съгласно постоянната практика на Съда въпросите, свързани с тълкуването на правото на Съюза и поставени от националния съд в нормативната и фактическата рамка, която той определя съгласно своите правомощия, и проверката на чиято точност не е задача на Съда, се ползват с презумпция за релевантност. Съдът може да откаже да се произнесе по отправеното от национална юрисдикция преюдициално запитване само ако е съвсем очевидно, че исканото тълкуване на правото на Съюза няма никаква връзка с действителността или с предмета на спора в главното производство, когато проблемът е от хипотетично естество или още когато Съдът не разполага с необходимите данни от фактическа и правна страна, за да бъде полезен с отговора на поставените му въпроси (решение от 25 ноември 2021 г., Finanzamt Österreich (Семейни надбавки за сътрудник по програми за помощ за развитие), C-372/20, EU:C:2021:962, т. 54 и цитираната съдебна практика].
- 21 Както обаче отбелязва генералният адвокат в точка 26 от заключението си, главното производство нито има за предмет, нито е свързано с валидността или изпълнението на европейска заповед за арест. Макар несъмнено тази юрисдикция да подчертава, че не е изключена възможността в бъдеще IR да бъде намерен и арестуван на територията на друга държава членка и да бъде предаден на българските власти въз основа на такава заповед, от представената на Съда преписка е очевидно, че не такава е положението в контекста на наказателното производство, довело до настоящото преюдициално запитване.
- 22 Ето защо в това отношение фактическото положение, на което се позовава запитващата юрисдикция, има хипотетичен характер.
- 23 Следователно преюдициалното запитване е недопустимо в частта, която се отнася до тълкуването на Рамково решение 2002/584.

По същество

- 24 С въпросите си, които следва да бъдат разгледани заедно, запитващата юрисдикция по същество иска да установи дали членове 8 и 9 от Директива 2016/343 трябва да се тълкуват в смисъл, че когато въпреки положените от тях разумни усилия компетентните национални органи не успеят да установят местонахождението на обвиняем и поради това не успеят да му предоставят информация относно образувания срещу него процес, този обвиняем може да бъде съден и евентуално осъден задочно, без да има възможност след съобщаването на присъдата да се позове директно на предоставеното от тази директива право на възобновяване на процеса или на достъп до еквивалентно средство за правна защита, което води до ново разглеждане на делото по същество в негово присъствие.
- 25 В това отношение следва веднага да се отбележи, че в съответствие с член 1 Директива 2016/343 цели да установи общи минимални правила относно някои елементи на наказателното производство, сред които „правото на лицата да присъстват на съдебния процес“. Както изрично се потвърждава от съображение 33 от тази директива, това право е неразделна част от основното право на справедлив съдебен процес.

- 26 Член 8, параграф 1 от тази директива изисква от държавите членки да гарантират, че посоченото право се спазва. Съгласно параграфи 2 и 4 от този член обаче държавите членки могат при определени условия да предвидят задочно провеждане на съдебния процес.
- 27 В този контекст съгласно член 9 от Директива 2016/343 държавите членки трябва да гарантират, че когато се провежда такъв съдебен процес, въпреки че не са изпълнени условията, предвидени в член 8, параграф 2 от тази директива, засегнатото лице има право „на нов процес или на друго правно средство за защита, което позволява ново разглеждане на делото по същество [...] и може да доведе до отмяна на първоначалното решение“ (наричано по-нататък „правото на нов съдебен процес“). Както уточнява член 8, параграф 4 от посочената директива, в този случай е важно когато засегнатото лице се информира за това решение, то да бъде уведомено както за правото на нов съдебен процес, така и за възможността да обжалва задочното решение.
- 28 Тъй като предвиждат безусловно и достатъчно точно приложното поле и значението на правото на нов съдебен процес, член 8, параграф 4 и член 9 от Директива 2016/343 трябва да се считат за разпоредби с директен ефект. Следователно всеки, който има право на нов съдебен процес, може да се позове на това право срещу съответната държава членка пред националните съдилища, ако тя не е транспонирала в определения ѝ срок Директивата в националния правен ред или ако я е транспонирала неправилно (вж. в този смисъл решение от 25 юли 2018 г., Алхето, C-585/16, EU:C:2018:584, т. 98 и 99).
- 29 Освен това, както недвусмислено следва от тези разпоредби, това право имат лицата, чийто съдебен процес е проведен задочно, въпреки че не са изпълнени условията по член 8, параграф 2 от тази директива.
- 30 Ето защо, когато са изпълнени условията по посочения член 8, параграф 2, проведеният задочно съдебен процес е в състояние да доведе до решение, което съгласно предвиденото в параграф 3 от същия член може да бъде изпълнено, без съответната държава членка да е длъжна да предвиди право на нов съдебен процес.
- 31 От това следва, че задочно осъденият може да бъде лишен от правото на нов съдебен процес само ако са изпълнени условията по член 8, параграф 2 от Директива 2016/343, чието съдържание следва да бъде уточнено.
- 32 Съгласно постоянната съдебна практика за тълкуването на разпоредба от правото на Съюза следва да се вземат предвид не само текстът ѝ, но и нейният контекст и целите на правната уредба, от която тя е част (вж. в този смисъл решение от 17 ноември 1983 г., Merck, 292/82, EU:C:1983:335, т. 12 и от 28 януари 2021 г., Специализирана прокуратура (Декларация за правата), C-649/19, EU:C:2021:75, т. 42). За тази цел следва да се вземат предвид по-специално съображенията на съответния акт на Съюза, доколкото те представляват важни насоки за тълкуване, които могат да изяснят волята на автора на този акт (вж. в този смисъл решение от 19 декември 2019 г., Purrinck и др./Комисия, C-418/18 P, EU:C:2019:1113, т. 75).
- 33 Що се отнася до текста на член 8, параграф 2 от Директива 2016/343, следва да се отбележи, че от него произтича, че спазването на поставените от тази разпоредба условия предполага засегнатото лице да е било уведомено своевременно за съдебния процес и за последиците

от неговото неявяване, или пък просто да е било уведомено за съдебния процес, когато при това е представявано от упълномощен да го защитава адвокат, избран от самия него или назначен от държавата.

- 34 Както посочва генералният адвокат в точка 34 от своето заключение, предоставената с член 8, параграфи 2 и 3 от Директива 2016/343 възможност на държавите членки — когато са изпълнени предвидените в член 8, параграф 2 условия — за задочно провеждане на съдебен процес и за изпълнение на решението, без да предвиждат право на нов съдебен процес, се основава на постулата, че в посочената в параграф 2 ситуация надлежно уведоменото лице доброволно и недвусмислено се е отказало от правото си да присъства на съдебния процес.
- 35 Това се потвърждава от съображение 35 от тази директива, съгласно което засегнатото лице може да се откаже изрично или мълчаливо, но по недвусмислен начин, от правото да присъства на съдебния процес. Това съображение — което позволява да се разбере в какъв контекст следва да се разглеждат условията, определени в член 8, параграф 2 от посочената директива — уточнява, че макар правото да се присъства на съдебния процес да не е абсолютно, възможността за задочно провеждане на съдебен процес, без да е необходимо впоследствие да се организира нов процес по искане на засегнатото лице, все пак остава ограничена до случаите, в които то по своя воля и недвусмислено се е въздържало от присъствие на образувания срещу него процес.
- 36 Що се отнася до телеологичното тълкуване на член 8, параграф 2 от Директива 2016/343, следва да се отбележи, че с посочения в точка 34 от настоящото решение постулат се гарантира спазването на целта на тази директива, която, както се посочва в съображения 9 и 10, е да се укрепи правото на справедлив съдебен процес в наказателното производство, така че да се повиши взаимното доверие на държавите членки в техните системи за наказателно правосъдие.
- 37 Предвид тази цел разпоредбите на посочената директива, свързани с правото на лицата да присъстват на съдебния процес и с правото на нов съдебен процес, трябва да се тълкуват така, че да осигурят спазване на правото на защита, като същевременно не се допуска възможността лицето, което, макар да е уведомено за провеждането на съдебен процес, изрично или мълчаливо, но недвусмислено се е отказало да присъства на процеса, след задочно осъждане да иска провеждането на нов процес и така неправомерно да възпрепятства ефективността на наказателното преследване и доброто правораздаване.
- 38 Именно с оглед на тези текстови, контекстуални и телеологични съображения следва по-долу да се уточни при какви обстоятелства съдебен процес, проведен задочно, попада в едно от положенията по член 8, параграф 2 от Директива 2016/343, а именно положение, в което засегнатото лице мълчаливо, но недвусмислено се е отказало да упражни своето право да присъства на съдебния процес, тъй като не се явява на него, макар да трябва да се счита за „уведомен[о] своевременно за съдебния процес“ и освен това е представявано от упълномощен да го защитава адвокат или е уведомено за последиците от своето неявяване.
- 39 Що се отнася до информацията за съдебния процес, от съображение 36 от Директива 2016/343 е видно, че волята на законодателя на Съюза е била засегнатото лице да се счита за надлежно уведомено, ако своевременно е било „призова[но] лично“ или ако „по друг начин [му] се предоставя официална информация относно датата и мястото на съдебния процес по начин, който му дава възможност да се осведоми за [него]“.

- 40 От това съображение следва и че според законодателя уведомяването на засегнатото лице за последиците от невявяване означава по-специално, че то е уведомено своевременно за това, „че решението може да бъде постановено, ако не се яви на съдебния процес“.
- 41 Ето защо националната юрисдикция, чиято задача е да установи дали са изпълнени посочените в член 8, параграф 2 от Директива 2016/343 условия, следва да провери дали до знанието на засегнатото лице е бил сведен официален документ, който недвусмислено посочва датата и мястото на съдебния процес, а в случай че то не се представлява от упълномощен да го защитава адвокат, последиците от евентуалното му невявяване.
- 42 Освен това тази юрисдикция следва да провери дали документът е бил връчен своевременно, а именно на дата, достатъчно отдалечена от датата на съдебния процес, така че ако засегнатото лице реши да участва в него, да може надлежно да подготви защитата си.
- 43 За да извърши тези проверки посочената юрисдикция може да се основе на предвидените в националното право ред и условия за призоваване в съдебния процес. В това отношение трябва да се припомни, че Директива 2016/343 цели само да установи общи минимални правила и следователно не извършва изчерпателна хармонизация на наказателното производство (вж. в този смисъл по-специално решения от 28 ноември 2019 г., Специализирана прокуратура, C-653/19 PPU, EU:C:2019:1024, т. 28 и от 13 февруари 2020 г., Специализирана прокуратура (Съдебно заседание в отсъствието на обвиняемия), C-688/18, EU:C:2020:94, т. 30). Въпреки това такива предвидени в националното право ред и условия не следва да застрашават постигането на целта на тази директива, а именно да гарантира справедливостта на производството и по този начин да позволи на засегнатото лице да присъства на съдебния процес, което предполага възможност да подготви защитата си (вж. по аналогия решение от 23 ноември 2021 г., IS (Незаконосъобразност на определението за преюдициално запитване), C-564/19, EU:C:2021:949, т. 128).
- 44 Когато не е получило официалния документ, посочен в точка 41 от настоящото решение, срещу засегнатото лице все пак може, видно от съображение 39 от Директива 2016/343, задочно да бъде постановено решение, подлежащо на изпълнение.
- 45 При все това, както впрочем се сочи в същото съображение, на лицето трябва да бъде предоставено правото на нов съдебен процес по смисъла на член 9 от тази директива, ако не са изпълнени условията, предвидени в член 8, параграф 2 от същата.
- 46 Следователно обвиняемите, които са се укрили, попадат в хипотезата по член 8, параграф 4, когато не са изпълнени условията по член 8, параграф 2 от Директива 2016/343.
- 47 При това положение посочената директива не допуска национална правна уредба, която изключва правото на нов съдебен процес единствено с мотива, че засегнатото лице се е укрило и органите не са успели да установят местонахождението му.
- 48 Само ако точни и обективни данни показват, че когато, макар и официално уведомено, че е обвинено в извършването на престъпление и поради това знае, че срещу него ще се води съдебен процес, засегнатото лице умишлено прави така, че да избегне официалното получаване на информацията относно датата и мястото на съдебния процес, то може — като все пак се вземат предвид специалните потребности на уязвимите лица, посочени в съображения 42 и 43 от Директива 2016/343 — да се счита, че е уведомено за съдебния процес и че доброволно и недвусмислено се е отказало да упражни правото си да

присъства на него. Ето защо положението на такова лице, което е получило достатъчно информация, за да знае, че срещу него ще се води съдебен процес и което умишлено и с намерение да избегне правосъдието е попречило на органите своевременно да го уведомят официално за съдебния процес посредством документа, посочен в точка 41 от настоящото решение, попада в обхвата на хипотезата по член 8, параграф 2 от тази директива.

- 49 Може да се приеме, че са налице такива точни и обективни данни например когато лицето е съобщило доброволно неверен адрес на компетентните в областта на наказателното правораздаване национални органи или вече не се намира на адреса, който е съобщило.
- 50 Даденото по-горе тълкуване на член 8, параграф 2 от Директива 2016/343 се потвърждава от съображение 38 от същата, съгласно което, за да се определи дали начинът на предоставяне на информацията е достатъчен, за да гарантира осведомяването на засегнатото лице за съдебния процес, следва да се обърне особено внимание, от една страна, на усилията, които публичните органи са положили, за да го информират, и от друга, на усилията, които това лице е положило, за да получи информацията.
- 51 Това тълкуване зачита и правото на справедлив съдебен процес, посочено в съображение 47 от Директива 2016/343 и прогласено в член 47, втора и трета алинея и в член 48 от Хартата, които, както се уточнява в разясненията относно Хартата на основните права (ОВ С 303, 2007 г., стр. 17), съответстват на член 6 от ЕКПЧ (вж. в този смисъл решение от 13 февруари 2020 г., Специализирана прокуратура (Съдебно заседание в отсъствието на обвиняемия), С-688/18, EU:C:2020:94, т. 34 и 35).
- 52 Всъщност, както следва от практиката на Европейския съд по правата на човека, нито текстът, нито духът на член 6 от ЕКПЧ са пречка за доброволен изричен или мълчалив отказ от гаранциите на справедливия процес. Отказът от правото на участие в съдебното заседание трябва да бъде установен по недвусмислен начин и да е съпътстван от минимум гаранции, съответстващи на тежестта му. Освен това той не трябва да е в разрез с нито един значим обществен интерес (ЕСПЧ, 1 март 2006 г., *Sejdovic c/y Италия*, SE:ECHR:2006:0301JUD005658100, § 86 и ЕСПЧ, 13 март 2018 г., *Vilches Coronado и др. c/y Испания*, SE:ECHR:2018:0313JUD005551714, § 36).
- 53 От тази съдебна практика по-конкретно следва, че такъв отказ може да се констатира, когато е установено, че обвиняемият знае за образуването срещу него наказателно производство, познава характера и основанието на обвинението и не възнамерява да участва в съдебния процес или желае да избегне наказателното преследване (вж., по-специално ЕСПЧ, 1 март 2006 г., *Sejdovic c/y Италия*, SE:ECHR:2006:0301JUD005658100, § 99 и ЕСПЧ, 23 май 2006 г., *Кунов c/y България*, SE:ECHR:2006:0523JUD002437902, § 48). Такова намерение може да бъде установено по-специално когато призовката не е била връчена поради промяна на адреса, която обвиняемият не е съобщил на компетентните органи. В такъв случай засегнатото лице не би могло да се позовава на правото на нов съдебен процес (вж. в този смисъл ЕСПЧ, 26 януари 2017 г., *Лена Атанасова c/y България*, SE:ECHR:2017:0126JUD005200907, § 52).
- 54 В настоящия случай, въз основа на тълкуването на член 8, параграф 2 от Директива 2016/343, което произтича от изложените съображения, за да определи дали IR би трябвало да има право на нов процес или на друго правно средство за защита, което позволява ново разглеждане на делото по същество, запитващата юрисдикция следва да

провери дали той е бил уведомен своевременно за съдебния процес, а в случай че не е представляван от упълномощен да го защитава адвокат, за последиците от невявяването му и дали мълчаливо, но недвусмислено, се е отказал да присъства на процеса.

- 55 В това отношение следва да се уточни, че разглеждането на положението по главното производство вероятно ще покаже, че то попада в хипотезата, посочена в член 8, параграф 2, буква а) от тази директива.
- 56 Действително от преюдициалното запитване е видно, че служебно определеният на IR адвокат в нито един момент не е бил във връзка с него и че освен това IR не е коментирал неговото назначаване. При посочените обстоятелства този адвокат не може да се приеме за „упълномощен“ от IR по смисъла на член 8, параграф 2, буква б) от Директива 2016/343, което запитващата юрисдикция следва да провери с оглед на предвидените в националното право условия. Както следва от съображение 37, наличието на „упълномощаване“ по смисъла на тази директива всъщност изисква самото засегнато лице да е поверило на адвокат, евентуално определен служебно, задачата да го представлява.
- 57 Накрая е важно да се отбележи, че видно от материалите по преписката, представена на Съда, обвинителният акт по първоначалното връчено лично на IR обвинение е бил нередовен. Новият обвинителен акт, въз основа на който се води понастоящем задочният съдебен процес, не е бил връчен лично, тъй като IR, без да уведоми компетентните органи за това, напуснал за неопределено на пръв поглед време мястото, чийто адрес е съобщил след връчването на първоначалното обвинение и който е декларирали като адрес за установяване на връзка с него.
- 58 Преюдициалното запитване не уточнява дали характерът и основанието на повдигнатото срещу IR обвинение, изложени в новия обвинителен акт, в това число що се отнася до правната квалификация на деянията, в които той е обвинен, съответстват на изложените в първоначалното обвинение. В запитването не се уточнява и дали връчването на нов обвинителен акт се е оказало необходимо единствено защото обвинителният акт по първоначалното обвинение е бил засегнат от порок във формата. Ако запитващата юрисдикция установи, че съдържанието на новия обвинителен акт съответства на първоначалното обвинение и че новият акт, макар да не е бил връчен лично на IR, е бил изпратен и доставен на адреса, който той е съобщил на органите на досъдебното производство след връчването на първоначалното обвинение, такива обстоятелства биха могли да представляват точни и обективни данни, от които може да се приеме, че IR е попречил на органите да го уведомят официално за процеса, след като е бил информиран — в съответствие с Директива 2012/13/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 22 май 2012 година относно правото на информация в наказателното производство (ОВ L 142, 2012 г., стр. 1) — за характера и основанието на повдигнатото срещу него обвинение и следователно за факта, че срещу него ще се води съдебен процес и е напуснал, с намерението да избегне правосъдието, адреса, който е съобщил на тези органи. Запитващата юрисдикция обаче трябва да извърши всички проверки в това отношение с оглед на съвкупността от обстоятелства по главното производство.
- 59 Видно от всички изложени съображения на поставените въпроси следва да се отговори, че членове 8 и 9 от Директива 2016/343 трябва да се тълкуват в смисъл, че когато, въпреки положените от тях разумни усилия, компетентните национални органи не успеят да установят местонахождението на обвиняем и поради това не успеят да му предоставят информация относно образувания срещу него процес, този обвиняем може да бъде съден и

евентуално осъден задочно, но в този случай по принцип той трябва да има възможност след съобщаване на присъдата да се позове директно на предоставеното от тази директива право на възобновяване на процеса или на достъп до еквивалентно средство за правна защита, което води до ново разглеждане на делото по същество в негово присъствие. Това право обаче може да му бъде отказано, ако от точни и обективни данни е видно, че посоченото лице е получило достатъчно информация, за да знае, че срещу него ще се води съдебен процес, и умишлено и с намерение да избегне правосъдието е попречило на органите да го уведомят официално за съдебния процес.

По съдебните разноски

- 60 С оглед на обстоятелството, че за страните по главното производство настоящото дело представлява отклонение от обичайния ход на производството пред запитващата юрисдикция, последната следва да се произнесе по съдебните разноски. Разходите, направени за представяне на становища пред Съда, различни от тези на посочените страни, не подлежат на възстановяване.

По изложените съображения Съдът (четвърти състав) реши:

Членове 8 и 9 от Директива (ЕС) 2016/343 на Европейския парламент и на Съвета от 9 март 2016 година относно укрепването на някои аспекти на презумпцията за невинност и на правото на лицата да присъстват на съдебния процес в наказателното производство трябва да се тълкуват в смисъл, че когато, въпреки положените от тях разумни усилия, компетентните национални органи не успеят да установят местонахождението на обвиняем и поради това не успеят да му предоставят информация относно образувания срещу него процес, този обвиняем може да бъде съден и евентуално осъден задочно, но в този случай по принцип той трябва да има възможност след съобщаване на присъдата да се позове директно на предоставеното от тази директива право на възобновяване на процеса или на достъп до еквивалентно средство за правна защита, което води до ново разглеждане на делото по същество в негово присъствие. Това право обаче може да му бъде отказано, ако от точни и обективни данни е видно, че посоченото лице е получило достатъчно информация, за да знае, че срещу него ще се води съдебен процес, и умишлено и с намерение да избегне правосъдието е попречило на органите да го уведомят официално за съдебния процес.

Lycourgos

Rodin

Bonichot

Rossi

Spineanu-Matei

Обявено в открито съдебно заседание в Люксембург на 19 май 2022 година.

Секретар

A. Calot Escobar

Председател на четвърти състав

C. Lycourgos